

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dispvitationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 3. Refutatur contraria sententia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

die quarto, vt videbimus sect. sequenti. Ad hæc si reliqua, quæ sex diebus narratur facta, fuerunt primo instanti producta simul omnia: ergo homo pariter fuit eodem instanti productus. At hoc est contra Scripturam Genes. 2. v. 5: *Non enim pluerat Dominus super terram, & homo non erat qui operaretur terram.* Ergo terra erat prius, quam formaretur homo qui eam coleret. Item si homo fuit instanti illo creatus: ergo & femina, cuius creatio fuit vnica ex operibus sex dierum, iuxta illud Genes. 1. vers. 27. de die sexto: *Et creauit Dominus hominem: masculum & feminam creauit eos.* Sed hoc repugnat Scripturæ affirmanti fuisse hominem aliquo tempore, quo nondum femina formata erat, Genes. 1. vers. 20. *Adæ vero non inueniebatur adiutor similis eius.* Propter quod dixit Deus vers. 18. *Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorem similem sibi.* Et vers. 21. *Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam, cumque obdormisset, tulit vnam de costis eius, &c.*

SECTIO III.

Refutatio contraria sententia.

Philo. **Procop.** **August.** **Caietan.** **Can. Molin.**
Contrarium senserunt Philo Iudæus initio libri 1. allegor. vbi ait, Rusticanæ simplicitatis esse putare sex diebus, aut vti que certo tempore mundum esse conditum: Procopius in Genesim, dicens Moysen distinxisse mundi creationem in sex dies, vt se nobis accommodaret, qui aliter tantam rerum multitudinem & varietatem, earumque ordinem concipere nequiuissimus: & D. Augustin. lib. 4. de Genesi ad lit. à cap. 21. vsque ad finem libri: & lib. 3. cap. 8. & sequent. & lib. 12. Confess. cap. 8. & 9. ita caput 1. Genes. interpretans, *In principio creauit Deus cælum & terram, &c.* vt per cælum intelligantur Angeli: per terram, materia prima informis: per mane & vespere, diesque sex, non diuersa tempora, sed idem instantans indivisibile durationis: sic tamen vt prout res productæ Angelis tunc existentibus innotuerunt in essentia diuina, siue in Verbo; fuerit mane, id est, vt ipse exponit, cognitio matutina, alteri vespertina claritate longe præcellens. Prout autem eadem res in seipsis innotuerunt Angelis, fuerit vespere, seu cognitio vespertina. Addit terram, seu materiam primam, fuisse informem, quatenus saltem prius natura erat sine forma & alio ornatu, id est, non habebat ex se formam & ornatum vllum, fuissetque sine illis, nisi à Deo accepisset: licet simul tempore habuerit. Augustinum è recentioribus sequuntur Caietan. ex parte, in cap. 1. Genes. contendens omnia quæ sex diebus facta narrantur, producta fuisse primo instanti primæ diei. Et Canus in Manuscriptis in 1. part. teste Molina disp. 1. de opere sex

dierum: vbi addit narratione dierum introductam fuisse vt melius suaderet Moyses cultum Sabbathi: debereque intelligi non in sensu absoluto, quod fuerint sex dies: sed in hypothetico, quod si Deus successiue mundum creasset, sex diebus eoque ordine condidisset. Quem loquendi modum non raro vsurpari in Scriptura, & inter homines, probat variis exemplis: vt cum dicitur 1. Tim. 2. *Vult omnes homines saluos fieri: supple si per ipsos non steterit.* Et Math. 24. *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non preteribunt:* id est, etiam si cælum & terra transierent, verba mea implerentur. Et Psalm. 101. *Opera manuum tuarum sunt cæli, ipsi peribunt, tu autem permanes:* id est, etiam si illi perierint, tu permaneres. Eodem modo loquendi dixit Aristoteles. de cælo cap. 2. *Motum cælorum incipere ab Oriente:* id est, si inciperet esse, inciperet ab Oriente: non autem quod absolute ita inceperit iuxta Aristotelem, qui motum illum ab ætere esse putauit. Et lib. 4. Phys. ait, *nunc fluens efficere tempus: sicut Mathematici dicunt, punctum fluens efficere lineam, id est, si unum flueret, efficeret tempus: si punctum flueret & vestigium solum relinqueret, efficeret lineam.* Denique simili modo loquendi, quando aliquis vno die facit, id quod alij sex diebus facere solent, dicere solemus, illud esse opus sex dierum.

Adducunt autem hæc præcipue argumenta in confirmationem sue sententiæ. Primo, Ecclesiastici 1. 8. sic dicitur, *Qui vivit in æternum, creauit omnia simul.* Ergo non successiue sex diebus. Et Genes. 2. v. 4. *Iste sunt generationes cæli & terre, quando creata sunt in die quo fecit Dominus cælum & terra, & omne virgultu agri &c.* Ergo virgultu agri factum est eodem die quo cælum & terra. Ergo non tertio die naturali. Ac proinde id quod ait Moyses Genes. 1. v. 11. de creatione herbarum & plantarum post tertio die, non est intelligendum de die naturali.

Secundum in Concilio Lateran. cap. 1. de Sum. Trin. in ipsa fidei professione, dicitur Deus simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidisse creaturam, spiritualem & corpoream, Angelicam videlicet, & mundanam: a deinde humanam, quasi communem, ex spiritu & corpore constitutam. Ergo saltem cætera omnia, præter speciem humanam, fuerunt simul ab initio temporis, id est, eodem instanti, creata. Ergo non firmamentum secundo die naturali: nec herba, & arbores die tertio nec sol & alstra die quarto: nec die quinto aures & pisces ex aqua: nec die sexto bruta terrestria.

Tertio, dies naturalis est vna solis circulatio, quæ viginti quatuor horarum spatio fit. Ergo quando sol narratur factus fuisse die quarto, non potest hoc intelligi de die naturali. Alioquin fuissent tres solis circulationes, antequam sol esset.

Quarto, aliqua quæ narrantur facta alijs

Aristot.

13.

Argumenta contraria sententiæ.

14.

La.

diebus, non potuerunt sine inconuenienti, nec nisi per miraculum, & contra naturalem rerum ordinem & exigentiam, seungi à prima creatione. Exempli gratia, dicitur Deus primo die fecisse cœlum, & terram, & sicem: Die autem secundæ fecisse firmamentum: & die quarto, solem, lunam, & stellæ. At hæc omnia naturaliter debuerunt simul fieri, neque potuerunt sine miraculo seungi. Debuit enim cœlum conaturaliter creati integrum, & cum omnibus suis partibus; & cœli superiores, simul cum inferioribus: ne daretur vacuum vel inter partes eiusdem cœli, vel inter cœlos aliquos & corpora sublunaria. Atque sol, & luna, & stellæ sunt partes cœli in quo sunt; in quo si tunc non fuerunt creata, fuit inter ea locus ille vacuum & inanis. Et si firmamentum non fuit creatum primo die cum cœlo, terra, & aquis; fuit vacuum inter cœlum & aquas terræ circumfusas. Item, si sol & cætera astra fuerunt primo die creata, ut debuissent iam ostendimus; debuerunt habere lucem sibi conaturalem: & miraculosum fuisse solem aliquando extitisse sine lumine. Quare non fuit successio realis inter creationem cœli, cum & in quo sol fuit simul creatus: & creationem lucis, quæ narratur fuisse producta post creationem cœli & terræ, cum interim fuisset aliquandiu tenebræ super faciem abyssi. Denique nulla conueniens ratio redditur; cur Deus qui facillimè poterat omnia condere vnicò instanti, voluerit successiue spatio sex dierum vniuersum producere, qui modus operandi minus decet ipsius omnipotentiam.

16.
Refellitur
sententia
contraria
Philonis,
Procopij,
& Augusti.

His non obstantibus non placet quod ait Philo Iudæus, qui præter allegorias Platonicas nihil habet dignum refutatione. Procopij verò explicatio irrationabilis est. Nam ut Moyses captiui nostro se accommodaret, non debuit dicere, factum esse successiue sex diebus, ea quæ vnicò instanti sunt creata: hoc enim non est nos docere, sed fallere & in errorem inducere. Sed debuit dicere totum vniuersum fuisse factum eodem instanti: tum singula eo comprehensa distingere, & locum explicare.

17.
Non placet etiam recursus ille D. Augustini ad cognitionem matutinam & vespertinam. Primo, quia, ex mente D. Augustini, cognitio factitua est cognitio in Verbo, id est, in essentia Dei clarè visa, & est prior existentia rerum. Atqui si vniuersum (in quo Angeli comprehenduntur, & nomine cœli intelliguntur à D. Augustino) fuit creatum vnicò instanti; cognitio Angelorum non præcessit existentiam rerum. Ergo non habuerunt cognitionem illam matutinam. Item Angeli non fuerunt beati primo instanti sue creationis, quo tamò instanti viderant naturaliter res illas simul cum ipse creatas. Fuerunt enim Angeli creati peccabiles, & seipsa multi peccarunt, Deumque nunquam viderunt. Ergo multi illorum nunquam habuerunt cognitionem matutinam: & eadem

cognitio in illis, qui ipsam habuerunt, non fuit prior, sed posterior tempore, existentia rerum. Prius enim cognouerunt res in seipsis, quàm in Verbo. Secundò, vel fuit ordo & successio realis inter Angeli cognitiones matutinas & vespertinas, prout earum objecta narratur fuisse producta: vel fuit tantum ordo & prioritas rationis. Si primum: cur ea quæ fuerunt simul producta, fuerunt ordine tam præpostero successiue cognita? Cur non cognitus sol simul cum cœlo, sol & lux cum sole, & stellæ cum firmamento, & plantæ, arbores, animalia, cum terra? Maxime verò si loquamur de cognitione vespertina, quam Angeli eliciunt viribus naturalibus ad præsentiam objectorum: cum objecta illa essent æquè præsentia, & Angeli haberent vires sufficientes ad illorum intuitionem. Quomodo viderunt abyssum prius luce carentem, posteaque illuminatam: & terram primò aquis coopertam, tum detectam: & herbas, arbores, brutaque terrestria producta ex terra: aues & pisces ex aquis; hominem de limo, & ferocem & ius colere, si hæc non ita fuerunt? Sin autem fuit tantum ordo rationis: cur narratur lux facta primo die, & sol & astra die quarto? id est, cur lux ratione prius fuit cognita, quàm sol & astra? cum secundum ordinem rationis fundatum in natura rerum, debuerint luci præmitti sol & astra, quæ sunt illius causa? Item, cur vno die tot producta, id est, tot simul cognita, & non plura, nec pauciora: maxime autem cognitio vespertina? Et quis maior ordo rationis inter illa excogitari potest, quàm inter multa alia?

18.
Non placet denique coniectura Cani. Cum enim Deus pro sua libertate potuerit pluribus aut paucioribus diebus condere vniuersum: unde habet quòd si successiue creasset sex diebus, & non pluribus, aut paucioribus, condidisset? Neque opus fuit Moysen falsum scribere verbo tenus, & Israelitis occasionem errandi dare, ut cultum Sabbathi illis persuaderet. Ad exempla verò quæ profert, ut probet sensum suum hypotheticum, respondeo illum quidem interdum assumi in Scriptura, & modo loquendi hominum, quando aliunde ex adiunctis, vel ex natura rei facit constat sensum propositionis absolute prolatæ hypotheticum esse. Quod in præsentibus non habet locum. Sed neque omnia exempla, ab ipso prolata, sensum habent hypotheticum. Et nullus dicit aliquem fecisse sex diebus id quod fecit vnicò die, quamuis alij soleant sex dies tantum id facere: sed dicit quidem hoc esse opus sex dierum, id est esse tantum & tam longum, ut sex dies soleat insumere. At non dicit, neque verè potest dicere, illum fecisse hoc opus sex diebus: & primo die fecisse hæc illius partem: secundo istam: tertio aliam: & sic deinceps: quo pacto Moyses ait Deum creasse vniuersum sex diebus.

19.
Ad primum argumentum aduersariorum respondeo, particulam simul, Græce *συνεχῶς*.

SECTIO IV.

Soluantur duae difficultates circa successionem
& ordinem creationis.

Tertium & quartum arguerunt aduersariorum tangunt duas difficultates circa narrationem Moysis, quae sunt grauior- res, praecipueque mouerunt S. Augustinum, & alios supra citatos, vt a sensu literali rece- deant. Sed vt soluantur,

Nota prima, per sex dies, qui enumerantur a Moysse in mundi creatione, intelligi debere, non totidem solis circulationes; cum sol die quarto creatus fuerit, atque ab eo die moueri tantum coeperit: sed spatium vigin- ti quatuor horarum, quod partim tenebra, partim lux occuparunt successione. Ita vt praecesserint tenebrae, iuxta illud Genes. I. v. 2. *Et tenebrae erant super faciem abyssi*, quae lo- cum primae noctis & vesperi tenuerunt: tum successerit lux, vt narratur vers. 3. quae mane & reliquum diei artificialis fecerit: quae ita ex utroque spatio, tenebrarum & lucis, dies vnus integer naturalis extiterit: iuxta illud v. 5. *Et factum est vespere & mane dies vnus*, id est, primus. Qua de causa Hebraei diem na- turalem computabant a primis vespertis, id est, ab initio noctis; iuxta illud Leuit. 23. vers. 32. *A vespere usque ad vespere celebra- bitis sabbathum vestrum.*

Ratio autem cur per tres primos dies qui praecesserunt creationem solis, debeant in- telligi totidem spatia viginti quatuor hora- rum quibus fuerit successio tenebrarum & lucis in hemisphario, est quia primi illi dies debuerunt esse similes sequentibus: cum tunc inchoaretur dierum series, ac vicissitu- do tenebrarum & lucis, postea semper con- tinuanda. Cur autem prima illa tenebrae, quae praecesserunt creationem lucis, debeant com- prehendi in primo die naturali & intelligi per primum vespere, ratio est quia sex die- bus Deus fecit caelum & terram, mare & omnia quae in eis sunt, & tunc requieuit die septimo, vt significat Moyses Genes. I. & clarius atque expresse affirmatur Exod. 20. vers. 11. & cap. 34. vers. 27. Ergo caelum & terra non praextiterunt ante sex illos dies. Alii qui Deus non fecisset omnia in illis die- bus, sed ante illos creasset vniuersum quo- ad maximam eius partem, nempe quoad caelum & Angelos cum eo concreatos, & quoad globum terrae & aquae. Quare tene- brae illa quae super faciem abyssi fuerunt & praecesserunt creationem lucis, compre- henduntur sex illis diebus, adeoque ad primum diem pertinent. Vnde non puto esse conforme Scripturae ad quod aiunt Pere- rius in caput. I. Genes. & Valent. disput. 5. quaest. 3. punct. 1. Primum diem incepisse a luce posteriore tenebris, & ante totos sex dies fuisse caelum & terram breui ali- quo tempore.

21.
Quales fuerint tres primi dies ante solis creationem?

id est, communiter, pariter, & quae, significare eo scripturae locos similitatem collectionis, non temporis: & sensum esse, quod Deus aequae omnia creauit. Non autem quod eodem instanti. Neque enim omnia quae quoti- die creantur, simul tempore producta sunt. Et tamen Ecclesiasticus ibi agit de di- uina magnitudine, & potentia prout ad om- nia in quacunque temporis differentia se ex- tendit. Eodem sensu Deus Iob sic alloqui- tur: *Ecce Behemoth quem feci sicut eum*, Iob. 40. vers. 15. id est, aequae ac te. Non autem quod eodem instanti Iob, & Damon, aut Ele- phas, creati sint. Alter vero Scripturae locus obiectus ex Genes. 2. vers. 4. & 5. *In die quo fecit Deus caelum & terram, & virgultum agri*, &c. debet intelligi distributiue: id est, in die qua creauit caelum & terram, & in die qua creauit virgultum agri, & in die qua creauit vnumquodque arborum. Vel potius & multo planius, particula, *In die*, non re- fertur ad virgultum agri, ad significandum quod Deus virgultum agri eo die quo caelum & terram creauit, sed quod virgul- tum agri nondum erat eo die, quo Deus creauit caelum & terram. Sed enim ha- bet Textus sacer: *Iste sunt generationes caeli & terrae, quando creatae sunt, in die quo fecit Dominus Deus caelum & terram. Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra.* He- braice *terem*, id est, nondum virgultum agri oriebatur in terra: *omninoque herbam regio- nis priusquam germinaret*: id est, terra non- dum germinabat herbam. Vide Cornelium a Lapide in hunc locum, vbi eodem modo illum exponit.

Cornel.

20.

Exponitur
Lateran.

Ad secundum Respondeo, sensum Conci- lij Lateranen. esse, quod Deus simul ab in- itio temporis produxit vtramque creatu- ram: Angelicam, seu pure spiritalem; & pu- re corpoream, seu mundanam, ex praecipua & maxima parte, quatenus illo die caelum & terram & aquas, ac simul, id est eodem in- stanti, primum, & ante reliqua omnia, pro- duxit. Licet postea multa in illis contenta, sequentibus diebus successiue produxerit. Et quidem particula, *Deinde humanam*, com- parata cum alia praecedente, *simul ab initio temporis*, significat fuisse successionem tem- poraneam inter creationem vtriusque illius naturae, pure spiritualis, ac pure corporeae, & inter creationem naturae humanae ex vtra- que partem constituta. Quam successio- nem Concilium Lateran. non aliunde habuit, ori- ginaliter saltem, quam ex narratione Moysis de hominis formatione, in sensu literali ac- cepta. Atqui par est ratio, vt quae de aliorum productione narrantur, sumantur in sensu literali: ac nisi haec ita accipiantur; non est cur magis literaliter intelligantur, quae dic- ta sunt de creatione hominis. Quare Con- cilium non negat aliorum successionem pro- ut a Moysse describitur, quia alioqui destru- eret fundamentum suae definitionis circa creationem hominis: sed potius illam cei- tam esse supponit.

Peteri
Valent.